
Posibilități de finanțare a mediului universitar, cercetării și a mediului de afaceri prin politica regională a UE

Mădălina Istrate

The development problems of the present society could be resumed in a synthetically manner as being included in two large conceptual categories: poverty and competitiveness. The EU action through regional policy consists in trying to cover all these types of problems, providing support both for convergence and competitiveness. As regards the competitiveness, supporting the research in the university environment and promoting the results thus obtained in the business environment stands for a great challenge concerning its successful implementation and impact.

Key words: *regional policy, structural funds, competitiveness.*

JEL classification: R 58, O 38

Introducere

Mediul universitar, cercetarea și mediul de afaceri reprezintă o sintagmă foarte uzitată în contextul actual, atât la scară internațională, cât și națională și locală. Actorii care reușesc să dezvolte cercetarea în mediul universitar și să promoveze rezultatele cercetării în mediul de afaceri astfel încât să obțină creștere economică, se bucură clar de un avantaj competitiv care face diferența în această eră a tehnologiei, vitezei și eficienței în care ne aflăm.

Pe baza acestui raționament, triunghiul conceptual menționat devine foarte important din perspectiva concurenței care se desfășoară la scară mondială, între diferite entități, fie că sunt mari companii, regiuni sau state – națiuni.

Desigur, obținerea unor rezultate viabile în urma cercetării științifice, care să fie patentate și ulterior exploatate, inițial la nivel de nișă și apoi de masă este condiționată de o serie de resurse și capacități existente. Acolo unde aceste resurse și capacități există, ele trebuie dezvoltate în continuare pe criterii de nevoie și performanță, iar acolo unde nu există încă, ele trebuie create, pornind de la nevoile existente, dar și de la potențialul specific teritoriului căroră acestea se adresează.

În acest context, resursele financiare - volumul și scopul pentru care sunt disponibile – devin esențiale. La nivelul Uniunii Europene, întâlnim, din acest punct de vedere o situație diversificată: există țări / regiuni care își pot finanța singure acest „triunghi al competitivității” – gen Irlanda, dar există și țări în care nu există nici măcar o infrastructură de cercetare bine dezvoltată care să poată servi unui astfel de scop – România. Desigur, între aceste două exemple alternează o multitudine de categorii, fiecare fiind influențată de condiții specifice de dezvoltare, succesul obținut până în prezent în urma unor astfel de investiții (state membre vechi), dar și de perspectivele pe care acestea le deschid (noile state membre).

Ca urmare, Comisia Europeană a decis ca în noua perioadă de programare 2007 – 2013 să acorde printre altele, în cadrul politicii regionale finanțate la nivel comunitar, sprijin pentru dezvoltare prin exploatarea rezultatelor cercetării din universități în mediul de afaceri. Bineînțeles, aceste investiții sunt finanțate în cadrul unor teme strategice mai largi, fiecare stat membru sau regiune având posibilitatea de a reacționa la aceste propuneri în funcție de nivelul de dezvoltare, interesele și specificul propriu.

Politica regională a Uniunii Europene este o politică publică,
formulată la nivel comunitar și ajustată în funcție de specificul și nevoile fiecărui

stat membru, prin care se urmărește **rezolvarea unor probleme de natură socio-economică**, prin adaptare la dimensiunea teritorială căreia i se adresează.

Modalitatea concretă de implementare a acestei politici constă în **finanțarea de programe de dezvoltare prin fonduri structurale**, care sunt **fonduri publice**, într-o **manieră diferențiată**, în funcție de **nivelul de dezvoltare al regiunilor**, abordat la **nivel național sau comunitar**, regiunile mai puțin dezvoltate fiind avantajate. Totuși, în pofida unor transferuri continue de resurse, multe regiuni nu reușesc să recupereze diferențele de dezvoltare.

Principiul de funcționare a politicii regionale se bazează pe competențe partajate între Uniunea Europeană, statele membre și regiuni. Metoda distribuirii, pe care se bazează această politică, concentrează mai mult de două treimi din resursele disponibile.

Conceptul de politică regională derivă din conceptul mai larg de coeziune economică și socială și definește la nivelul UE un ansamblu de măsuri planificate și promovate de autoritățile administrației publice locale și centrale, în parteneriat cu diverși actori (privați, publici, voluntari), în scopul asigurării unei creșteri economice, dinamice și durabile, prin valorificarea eficientă a potențialului regional și local, pentru o calitate mai bună a vieții. Politică regională ar putea, prin definiție, include toate activitățile care influențează în mod semnificativ dezvoltarea unei regiuni.

Rolul reglementărilor comunitare în formularea priorităților strategice naționale și regionale pentru perioada 2007 – 2013

Regulamentele aferente perioadei de programare 2007 - 2013 oferă Politicii regionale o nouă dimensiune și un nou rol: cel de a consolida creșterea, competitivitatea și numărul de locuri de muncă prin integrarea priorităților Comunității în favoarea dezvoltării durabile,

definite la Consiliul European de la Lisabona din martie 2000 și cel de la Göteborg din iunie 2001.

Pe baza acestor regulamente și a recomandărilor formulate la nivel comunitar, statele membre și-au elaborat și finalizat documentele care descriu și justifică alegerile strategice pe care le-au stabilit pentru finanțare din fondurile structurale în perioada 2007 – 2013: Cadru Național Strategic de Dezvoltare (CNSR) și Programele Operaționale. Aceste documente reflectă diferitele abordări asumate de statele membre UE referitor la noile coordonate trasate în regulamentele politicii regionale, marcate și de aranjamentele instituționale existente, practici din perioadele anterioare de programare, strategiile naționale și regionale existente, precum și de consecințele dialogului și a consultărilor informale cu Comisia Europeană.

Modul în care diferitele state membre și regiuni ale UE au ales să răspundă recomandărilor formulate în Orientările Strategice Comunitare și în regulamente este prezentat în continuare într-o manieră structurată:

- Încurajarea inovării, a antreprenoriatului și a creșterii economiei bazate pe cunoaștere prin cercetare și capacitate de inovare, inclusiv noi tehnologii de informare și comunicare

Cel mai evident impact al Orientărilor Strategice Comunitare se referă la importanța acordată conceptelor de inovare, cunoaștere, antreprenoriat, teoretic la nivelul tuturor programelor operaționale. Inovarea este, practic, prezentă în toate temele strategice propuse de Comisie pentru această perioadă de programare, iar în cadrul programelor Obiectiv Competitivitate Regională și Ocuparea forței de muncă reprezintă, în general, prima prioritate. Sprijinirea inovării se referă la sprijinirea tuturor elementelor cheie care o definesc: afaceri inovative, dezvoltarea tehnologiei de cercetare, acces îmbunătățit la finanțare, capital uman, societate informațională.

În multe programe propuse spre finanțare în cadrul Obiectivului Competitivitate Regională, mai mult de jumătate din alocarea

financiară totală este dedicată inovării, cu procente care urcă în unele cazuri până la 80% sau chiar 100% (Danemarca, Spania). În programele Convergență sau cele în tranziție, situația este semnificativ diferită – în Grecia, de exemplu alocarea planificată pentru inovare este de aproximativ 26%.

În mod evident, există o diferență fundamentală de abordare între țări precum Grecia, Polonia, Portugalia, Spania – care au alocări substanțiale pentru programe naționale în cadrul Obiectivului Convergență și țările care au alocarea concentrată pe programe regionale în cadrul Obiectivului Competitivitate Regională și Ocuparea forței de muncă. În general, programele Convergență pun accent pe sprijinirea infrastructurii de inovare, gen centre de cercetare și tehnologie. Celelalte programe acordă sprijin prin măsuri „soft”, gen: servicii de consiliere și consultanță pentru start-up-uri, tinerii întreprinzători, crearea și dezvoltarea de rețele teritoriale și tematice, dezvoltare de „medii inovative” prin diseminare informații, etc. Unele programe pun accent pe „sprijin sistemic” prin încurajarea cooperării între întreprinderi sau facilitarea colaborărilor între întreprinderi, universități și centre de cercetare. Clusterelor reprezintă în unele cazuri o trăsătură caracteristică unei abordări inovative (Danemarca).

În paralel cu formele tradiționale de finanțare, unele programe propun utilizarea unor instrumente de inginerie financiară (sub forma capitalului de risc). Principalele tipuri de operațiuni de inovare și antreprenoriat planificate de către statele membre UE în cadrul documentelor tip Cadru Național Strategic de Referință sunt prezentate sintetic în tabelul de mai jos:

Tabelul 1: Principalele tipuri de operațiuni de inovare și antreprenoriat planificate

Orientările Comunitare	Strategice	Obiective CNSR
Investiții mai mari și mai bune în dezvoltare cercetare, tehnologie		Consolidarea capacității de cercetare (infrastructură) Adaptarea ofertei de cercetare la nevoi: transfer tehnologic Creșterea cercetării în sectorul privat
Facilitatea inovării și promovarea antreprenoriatului		Încurajarea antreprenoriatului Campanii de promovarea a inovării pentru IMM-uri Creare de noi întreprinderi (spin-offs, start-ups) Întreprinderi rețea (prin clustere) Modernizare întreprinderi (Convergență)
Îmbunătățirea accesului la finanțare		Acces la capital de risc, garanții, etc.
Promovarea societății informaționale pentru toți		Relansarea ofertei de servicii (e-government) Stimularea cererii pentru servicii
Capital uman		Creșterea numărului de absolvenți în știință și inginerie Îmbunătățirea capacității de management în IMM-uri
Experimentare		Testarea proiectelor și abordărilor în cadrul programelor

Sursa: Inovarea în documentele Cadru Național Strategic de Referință, document de lucru DG Regio prezentat la Reuniunea Informală a miniștrilor dezvoltării regionale “Programele politicii de coeziune în sprijinul inovării și competitivității”, Bruxelles, 21.11.2006

- Îmbunătățirea atractivității Statelor Membre, regiunilor și orașelor

Reacția statelor membre la această recomandare pare să fie mai puțin consistentă decât în cazul precedent, fiind oarecum anticipată de Orientări care precizează că „*nu toate aceste orientări detaliate vor fi relevante pentru toate regiunile. Mixul cel mai potrivit de investiții depinde în ultimă instanță de circumstanțele naționale și regionale specifice*”. Spre exemplu, dacă programele suedeze au fiecare câte o prioritate dedicată intervențiilor în cadrul acestui titlu, Danemarca nu a prevăzut deloc finanțarea acestei priorități, iar Germania și Austria au inclus finanțări parțiale ale acestui obiectiv în cadrul unei priorități mai largi referitoare la dezvoltare echilibrată sau dezvoltare urbană durabilă. Principalele domenii de intervenție în cadrul acestui titlu sunt prezentate în tabelul de mai jos:

Tabelul 2: Principalele operațiuni planificate pentru creșterea atractivității regionale

Orientările Comunitare	Strategice	Obiective CNSR
Extinderea și îmbunătățirea infrastructurii de transport		Infrastructură de transport majoră – drum, cale ferată, porturi, aeroporturi (Convergență) Investiții în infrastructura secundară Sisteme de transport urban Centre logistice Folosirea serviciilor electronice (e-government, e-commerce, e-learning)
Consolidarea sinergiilor între protecția mediului și creștere		Prevenirea riscului Investiții în/difuzarea tehnologiilor de mediu Reducerea poluării mediului (managementul deșeurilor)

	Managementul resurselor de apă Conservarea naturii și biodiversitate Cercetare privind protecția mediului
Adresarea folosirii intensive în Europa a surselor tradiționale de energie	Eficiență energetică Investiții în surse reînnoibile de energie

Sursa: The 2007 – 2013 Operational Programmes: A Preliminary Assessment, IQ – Net Thematic Paper, European Policies Research Centre, 2006

Unele dintre acestea reprezentau domenii principale de intervenție și în perioada anterioară de programare, în special întărirea mediului economic prin investiții în infrastructură și îmbunătățirea condițiilor de mediu.

Astfel, în Polonia, pe lângă programul național Infrastructură și mediu, care are o alocare bugetară de 22 mld. euro, și programele regionale – gen Slaskie, care este un program tip Lisabona au o alocare financiară substanțială pentru investiții în infrastructură (aprox. 30%). În mod similar, programele Convergență din Grecia alocă aproximativ jumătate din buget investițiilor în transport și telecomunicații. În regiunile Convergență din Spania, 48% din intervențiile FEDR vor fi alocate priorităților de transport / energie și mediu / habitate naturale / resurse de apă / prevenirea riscurilor.

Prin contrast, autoritățile responsabile cu programarea din regiunile Competitivitate Regională sunt preocupate de faptul că deficitul de infrastructură nu pot fi finanțate fie din cauza resurselor financiare limitate, fie din cauza formulării Orientărilor Strategice Comunitare. Totuși, infrastructura de transport va fi finanțată în cadrul unor programe, dar ca infrastructură secundară în general (conexiunea centrelor cu marile artere rutiere sau investiții în sisteme de transport public urban).

Așa cum reiese și din tabel, sprijinul pentru întărirea sinergiilor protecția mediului și creștere economică este de asemenea prevăzut. Parțial, aceste investiții reprezintă o continuare a intervențiilor curente

(reducerea poluării, managementul apei, etc.), dar, ca trăsătură distinctă se remarcă accentul pe investiții în tehnologii de mediu și surse reînnoibile de energie.

Astfel, spre deosebire de perioada 2000 – 2006, relativ puține programe abordează în aceeași măsură toate obiectivele comunității, chiar dacă solicitările în acest sens sunt prezente (explicit sau implicit) în conținutul regulamentelor și a Orientărilor.

- Crearea de locuri de muncă mai multe și mai bune

Prioritățile pentru această recomandare sunt următoarele: atragerea mai multor oameni în câmpul muncii, modernizarea sistemelor de protecție socială, îmbunătățirea adaptabilității muncitorilor și a întreprinderilor și creșterea investițiilor în capitalul uman prin educație și competențe mai bune. Recomandările subliniază de asemenea nevoia de a îmbunătăți eficiența în administrația publică și infrastructura de educație, socială, de sănătate și culturală.

Statele membre care adresează acest titlu au programe separate tip FSE, care propun investiții majore în infrastructurile de educație, sănătate, cultură.

- Dimensiunea Teritorială

În ceea ce privește această secțiune, deosebit de importantă la nivelul Orientărilor Strategice Comunitare, deoarece deciziile de alocare a resurselor trebuie să ia în calcul „nevoile particulare și caracteristicile geografice, împreună cu oportunitățile și provocările specifice” pe de o parte, iar pe de altă parte, orașele pot avea o contribuție substanțială pentru realizarea agendei „creștere și locuri de muncă”, statele membre au avut o abordare care diferă de la caz la caz. Unele au subliniat importanța aspectelor teritoriale la nivelul obiectivelor / prioritățile strategice pe care le – au formulat: de exemplu, Austria a identificat la nivelul CNSR o prioritate referitoare la coeziunea teritorială, iar Franța a formulat un obiectiv referitor la „dezvoltarea teritorială durabilă”. La nivel de program, cele mai variate reacții vis-a-vis de dimensiunea

teritorială se regăsesc în programele mari, finanțate în cadrul Obiectivului Convergență.

Unele programe au o abordare diferită, în sensul că în loc să aloce fonduri unor orașe specifice, identifică finanțări alocate unor măsuri în mod particular relevante pentru zonele urbane, precum sprijin pentru educație superioară, regenerare urbană, sisteme de transport urban sau clădiri școală.

Există cel puțin alte două aspecte care trebuie menționate referitor la suportul acordat intervențiilor în domeniul urban. În primul rând, există o dimensiune urbană, explicit sau implicit formulată la nivelul strategiilor de inovare, antreprenariat și a economiilor bazate pe cunoaștere. În al doilea rând, ariile urbane reprezintă componente ale unei abordări strategice mai largi referitoare la dezvoltarea teritorială.

Sunt de asemenea prevăzute investiții în guvernarea teritorială și dezvoltarea capacității instituționale, în special în cadrul programelor Convergență, cu accent administrațiile naționale sau regionale.

Nu în ultimul rând trebuie remarcat faptul că deși accentul pus pe ariile urbane a devenit din ce în ce mai evident în cadrul documentelor de programare, există totuși preocupări și pentru alte tipuri de arii – periferice (Danemarca), rurale (Polonia, Spania), insulare (Grecia, Malta). În general, angajamentele de reducere a disparităților se reflectă în alocări preferențiale pentru regiunile mai puțin dezvoltate, cu criterii de selecție care favorizează zonele defavorizate.

În ceea ce privește dezvoltarea conținutului programelor operaționale, și acest proces variază de la caz la caz, reflectând alegerile strategice pentru finanțare din Fonduri Structurale în cadrul fiecărui obiectiv, nivelul resurselor alocate, precum și capacitatea instituțională și alți factori interni care au influențat formularea politicii. Astfel, pe baza principalelor caracteristici ale programelor operaționale propuse, statele membre pot fi împărțite în trei categorii:

1. Statele membre noi (10+2)

În aceste state membre, programele operaționale au fost astfel formulate încât să faciliteze cheltuirea unor fluxuri masive de fonduri de la Comisia Europeană. O mare parte din fonduri este alocată programelor naționale pentru infrastructură, mediu, resurse umane sau sprijinirii afacerilor. Cel mai mare dintre acestea este programul operațional polonez pentru Infrastructură și mediu – pentru care s-au alocat aproximativ 21 mld. euro, reprezentând cam o treime din alocarea bugetară totală prin fonduri structurale pentru Polonia. În Republica Cehă, programele operaționale pentru infrastructură și mediu însumează în total 11 mld. euro. Volumul acestor resurse alocate noilor state membre reprezintă o provocare pentru capacitatea administrativă a ministerelor, a agențiilor statului sau altor organizații implicate în acest proces ca agenții de implementare sau organisme intermediare.

De asemenea, o parte dintre aceste state membre vor aloca pentru prima dată fonduri substanțiale prin programele operaționale elaborate de regiuni: Republica Cehă (13% din total fonduri alocate), Ungaria (24% din total fonduri alocate), Polonia (30% din total fonduri alocate). În perioada 2004 – 2006 nu au existat programe – specific regionale, intervențiile de dezvoltare regională fiind asigurate prin management central comun sau integrat-regional.

Aceste programe urmăresc deseori obiective ambițioase și complexe, de natură atât economică cât și instituțională, în vederea promovării transformării la nivel regional. De asemenea, volumul fondurilor alocate a crescut în mod semnificativ în această perioadă de programare: programele regionale poloneze au o alocare de 16 mld. euro în această perioadă de programare, comparativ cu cele 2,8 mld. euro alocate programului integrat în perioada precedentă.

Pentru programele mari, au fost identificate proiecte majore care să fie finanțate din Fondul de Coeziune și FEDR, în special în domeniile de

drumuri, construcție de cale ferată, dezvoltare aeroport, stații de tratare a apei, sisteme de canalizare, etc.

Statele noi mai mici s-au confruntat cu provocarea de a pregăti un număr mai mare de programe operaționale comparativ cu situația precedentă, când doar un Document Unic de Programare trebuia adoptat: Estonia – 4 programe operaționale, Letonia și Slovenia – câte trei programe operaționale fiecare.

Un număr de 10 state membre noi au pregătit programe operaționale în cadrul obiectivului Competitivitate Regională: regiunile Praga și Bratislava pot folosi experiența pe care au avut-o ca fiind eligibile în cadrul Obiectivului 2 în perioada 2004 – 2006, regiunea Kozepe – Magyarorszag din Ungaria, care include și Budapesta are statut de „phasing-in”. Aceste programe operaționale au la bază activități tip Lisabona, precum: inovare, cercetare, resurse umane. Dezvoltarea urbană este de asemenea o temă centrală a acestor programe, având în vedere că ele acoperă orașele capitală ale țărilor.

2. Italia, Grecia, Portugalia și Spania

Aceste țări vor primi fonduri atât în cadrul Obiectivului Convergență, cât și a celui de Competitivitate Regională. Eligibilitatea regiunilor în această perioadă de programare este semnificativ diferită față de perioada anterioară:

Astfel, ca și consecință a schimbării categoriilor de eligibilitate, dar și a Orientărilor Strategice Comunitare, conținutul programelor operaționale reflectă o orientare spre domenii tip Lisabona: știință, tehnologie, inovare. Totuși, reflectând nevoia continuă de adresa deficitul de infrastructură, investițiile în transport, dar și în alte tipuri de infrastructură vor primi o alocare financiară substanțială. Mai mult, liniile strategice care orientează finanțarea sunt formulate cu asumarea faptului că anumite provocări sunt naționale sau reflectă interesul întregii națiuni și de aceea necesită o intervenție puternică a guvernului central.

O altă trăsătură comună pentru aceste state membre este reorganizarea programelor operaționale: în Portugalia, numărul programelor operaționale sectoriale a scăzut de la 13, în perioada 2000 – 2006 la 3, în perioada 2007 – 2013, cu o alocare financiară mai mare dedicată celor 7 programe operaționale regionale (câte unul pentru fiecare regiune NUTS II). În Grecia, vor fi 8 programe tematice (comparativ cu 11 în perioada anterioară), iar programele regionale vor fi reduse de la 13 la 5.

Un alt factor care influențează orientarea finanțării este politica națională. În Italia, de exemplu, elaborarea Programului Operațional Național de Competitivitate și Cercetare este fundamentată de „Industria 2015”, o nouă lege aprobată în septembrie 2006, care urmărește reorganizarea sistemului de stimulente pentru afaceri și relansarea competitivității în industria italiană. Astfel, legislația italiană pune accent pe inovare și proiecte majore în sectoare strategice, în defavoarea sprijinirii sectoarelor tradiționale.

3. Celelalte state UE 15

În multe din aceste state, politica regională este implementată în special prin programe finanțabile în cadrul Obiectivului Competitivitate Regională și Ocuparea forței de muncă.

În primul rând, structura acestor programe a fost raționalizată – în sensul că multe programe propuse conțin doar două priorități, și uneori chiar una singură (Danemarca). De asemenea, există mai puțină diversitate a intervențiilor în cadrul priorităților, comparativ cu perioada 2000 – 2006. Acest fapt este asociat în general cu un nivel mai scăzut al resurselor alocate.

În al doilea rând, există o preocupare evidentă pentru obiectivele și intervențiile tip Lisabona, unele programe fiind elaborate pe tiparul acestor priorități – fapt evident nu numai la nivelul formulării obiectivelor și priorităților, dar și la nivelul alocării financiare. Astfel, intervențiile non-Lisabona au fost eliminate sau restrânse, în timp ce

noi elemente, precum inovarea sau antreprenoriatul au fost introduse în program.

În al treilea rând, deși există această abordare pro-Lisabona, există totodată și tensiuni clare între recomandările Orientărilor Strategice Comunitare, care vizează creșterea economică și obiectivele tradiționale ale unor programe finanțate din Fonduri Structurale – exemplul regiunii Renania de Nord – Westfalia, în care finanțarea UE a fost istoric concentrată în ariile restructurate industrial.

Nu în ultimul rând, există o aliniere a programelor finanțate din fonduri structurale la obiectivele politicilor și strategiilor naționale, care sunt mai concentrate la rândul lor pe aspecte de creștere și competitivitate, comparativ cu decada anterioară: Anglia, Scoția, Suedia, etc.

Finanțarea cercetării, mediului universitar și a mediului economic prin politica regională a UE în România

În România, există trei programe operaționale finanțate din fondurile structurale care vor sprijini în perioada 2007 – 2013 categoriile de investiții care formează triunghiul cercetare – și prin aceasta inovare, mediul universitar – văzut ca o extrapolare a domeniului resurselor umane și mediul de afaceri - abordat pe dimensiunea competitivității, dar și a infrastructurii ca premisă sine – qua – non pentru excelență: Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, Programul Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice și Programul Operațional Regional.

POS Dezvoltarea Resurselor Umane¹

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane implementează asistența financiară alocată României în cadrul

¹

http://www.mefromania.ro/wps/PA_1_1_15H/static/amcsc/fond_structural/fonduri_structurale/fonduri_Romania/POS_Dezv_resurseumane_proiect_iulie2007_EN.pdf

Obiectivului “Convergență” prin Fondul Social European, în domeniul resurselor umane.

Investițiile în capitalul uman vor completa și vor conferi sustenabilitate pe termen lung creșterii productivității. Programul urmărește o serie de obiective comune la nivel European referitor la participarea sporită pe piața muncii a unei forțe de muncă înalt calificate și adaptabile, îmbunătățirea sistemului educațional și creșterea adaptabilității acestuia la cererea pieței muncii, promovarea educației pe tot parcursul vieții, creșterea adaptabilității angajaților și a întreprinderilor, asigurarea calificărilor și cunoștințelor necesare integrării și mobilității pe piața muncii și facilitarea dezvoltării economice.

De asemenea, se urmărește promovarea și dezvoltarea tuturor formelor de economie socială ca modalitate de asigurare a incluziunii sociale a persoanelor care aparțin grupurilor vulnerabile, minorităților etnice sau populației Rroma.

Acest Program Operațional a fost elaborat în concordanță atât cu liniile directoare ale Agendei Lisabona și Strategiei Europene de Ocupare, cât și cu CSNR 2007 – 2013 și Programul de Guvernare 2005 – 2008 în domeniul Resurselor Umane.

POS DRU sprijină **Strategia de la Lisabona** în ceea ce privește atingerea obiectivelor urmărite privind ocuparea deplină. POS DRU adresează reintegrarea populației inactive pe piața muncii (șomeri pe termen lung), șomajul ascuns, mai ales în mediul rural, precum și grupurile vulnerabile, printre care populația romă reprezintă grupul principal vizat pentru a fi atras pe piața muncii.

POS DRU sprijină, de asemenea, Strategia de Dezvoltare a Resurselor Umane promovată în **Cadrul Național Strategic de Referință**, din cadrul Priorității Tematice “*Dezvoltarea și eficientizarea folosirii capitalului uman în România*”.

Obiectivul general al POS DRU este dezvoltarea capitalului uman și creșterea competitivității, prin conectarea educației și învățării pe tot

parcursul vieții cu piața muncii și asigurarea de oportunități sporite pentru participarea viitoare a 1.650.000 (18% din populația totală ocupată în anul 2006) de persoane pe o piață a muncii moderne, flexibile și inclusive.

Obiective specifice:

- Promovarea calității sistemului de educație și formare profesională inițială și continuă, inclusiv a învățământului superior și cercetării;
- Promovarea culturii antreprenoriale și îmbunătățirea calității și productivității la locul de muncă;
- Facilitarea inserției tinerilor și a șomerilor de lungă durată pe piața muncii;
- Dezvoltarea unei piețe a muncii moderne, flexibile, inclusive;
- Promovarea (re)inserției pe piața muncii a persoanelor inactive, inclusiv în zonele rurale;
- Îmbunătățirea serviciilor publice de ocupare;
- Facilitarea accesului la educație și pe piața muncii a grupurilor vulnerabile.

Axele prioritare și domeniile cheie de intervenție identificate în Strategie au fost stabilite ca urmare a analizei punctelor slabe ale dezvoltării resurselor umane din România, precum și a obiectivelor strategice pe care România le are ca stat membru în perioada de programare 2007 – 2013:

1. Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere
2. Conectarea învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii
3. Creșterea adaptabilității lucrătorilor și a întreprinderilor
4. Modernizarea Serviciului Public de Ocupare

5. Promovarea măsurilor active de ocupare
6. Promovarea incluziunii sociale
7. Asistență tehnică

Alocarea financiară din FSE pentru POS DRU este 3,476 mld. euro, reprezentând 85% din valoarea totală a Programului. Contribuția națională este estimată la 635 milioane de euro. Nivelul indicativ al cheltuielilor tip Lisabona este estimat la aproximativ 93% din totalul alocării FSE.

POS DRU a fost elaborat sub coordonarea **Ministerului Muncii, Familiei și Egalității de Șanse** - care îndeplinește și rolul de Autoritate de Management (HG nr. 497/2004), într-un larg cadru partenerial. Pentru a sprijini implementarea în condiții adecvate a acestui program, au fost desemnate 13 Organisme Intermediare:

- 8 OI regionale în subordonarea MMFES;
- Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (HG nr. 1179/2004);
- Direcția OI POSDRU, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului (HG nr. 1179/2004);
- Centrul Național pentru Dezvoltarea Învățământului Profesional și Tehnic;
- Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile;
- Fondul Român pentru Dezvoltare Socială.

Deși instituțional, programele Phare au contribuit substanțial la întărirea capacității administrative la nivel central, regional și local, prin îmbunătățirea legislației, prin furnizare de programe de formare și seminarii, dotare cu echipament, calculatoare, software etc., prin crearea bazelor pentru parteneriatele care adresează probleme sociale, prin stabilirea și dezvoltarea sistemului de management de proiect, un management mai bun al resurselor umane devine absolut necesar

având în vedere rigoarea necesară în utilizarea ajutorului financiar din partea UE.

POS Creșterea Competitivității Economice¹

Acest program operațional implementează prima prioritate a PND 2007 – 2013: „Creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere” și cea de-a doua prioritate a CSNR: „Creșterea Competitivității Economice pe termen lung”, contribuind, în același timp la implementarea tuturor celorlalte priorități ale CSNR.

Obiectivul general al acestui program îl constituie creșterea productivității întreprinderilor românești, în conformitate cu principiile dezvoltării durabile, și reducerea decalajelor față de productivitatea medie la nivelul UE. Ținta este o creștere medie anuală a PIB pe angajat de cca. 5,5 %, ceea ce va permite României să atingă un nivel de aproximativ 55% din productivitatea medie a UE până în anul 2015.

Obiective specifice:

- ***Consolidarea și dezvoltarea sectorului productiv din România, într-o manieră care să fie favorabilă mediului înconjurător.*** Elementul cheie al acestui obiectiv specific este sprijinirea modernizării și inovării întreprinderilor existente și crearea unora noi, în special IMM-uri în sectoarele productive și al serviciilor pentru afaceri. Creșterea în valoare și în calitate a echipamentelor de producție bazată pe extinderea și modernizarea acestora, inovarea proceselor de producție și sprijinirea adoptării standardelor internaționale, conduc și sprijină dezvoltarea gamei de produse. De asemenea, creșterea ofertei de consultanță specializată și sprijinul internaționalizării contribuie la procesul de creștere a cotei de piață.

¹http://www.mefromania.ro/wps/PA_1_1_15H/static/amcsc/fond_structural/fonduri_structurale/fonduri_Romania/POS_Competitivitate_final_EN.pdf

- ***Constituirea unui mediu favorabil dezvoltării durabile a întreprinderilor:*** se urmărește crearea unui cadru favorabil dezvoltării spiritului întreprinzător prin reducerea constrângerilor în domeniile de eșec ale pieței – acces la finanțare, instrumente financiare inovative, accesul la infrastructurile și serviciile de afaceri – pentru crearea de noi întreprinderi și pentru dezvoltarea celor existente. Realizarea acestor două obiective de mai sus poate fi cuantificată prin „creșterea contribuției IMM la PIB” cu 20% în 2015.
- ***Creșterea capacității de cercetare și dezvoltare (C&D), stimularea cooperării între instituții de CDI (cercetare, dezvoltare, inovare) și sectorul productiv și creșterea accesului întreprinderilor la CDI:*** se intenționează finanțarea proiectelor de CDI, care generează rezultate aplicabile direct în economie, modernizarea și dezvoltarea capacității și infrastructurii CDI, creșterea calității și diversificarea ofertei de servicii inovative și stimularea cererii de inovare din partea sectorului productiv. Realizarea acestui obiectiv va contribui la creșterea valorii cheltuielilor totale de CD (GERD) până la 3% din PIB în 2015.
- ***Valorificarea potențialului TIC și aplicarea acestuia în sectorul public (administrație) și cel privat (cetățeni, întreprinderi)*** - prin exploatarea resurselor umane calificate și de know how și îmbunătățirea infrastructurii în special în zonele de eșec ale pieței. Scopul este acela de promovare a introducerii inovării în sectorul productiv, în procesele administrative, în viața cotidiană și de dezvoltare a pieței pentru o nouă generație de produse și servicii. Ținta este de creștere a numărului utilizatorilor de Internet (accesul întreprinderilor la servicii online) de la 52% în 2003 la 70% în 2015.
- ***Creșterea eficienței energetice și dezvoltarea durabilă a sistemului energetic, promovarea surselor regenerabile de***

energie - prin reducerea intensității energetice prin implementarea în sectorul energetic a unor tehnologii noi în scopul creșterii productivității, creșterea eficienței energetice pe tot ciclul de producție și creșterea ponderii energiei din surse regenerabile. Se va acorda un sprijin important și implementării de tehnologii noi pentru reducerea emisiilor produse de marile instalații energetice. Scopul urmărit este de a contribui la obiectivele naționale: reducerea intensității energetice primare cu 40 % până în anul 2015, comparativ cu 2001, creșterea ponderii energiei obținute din surse regenerabile până la 33% din consumul național brut de energie până în 2010 și reducerea emisiilor de noxe din sectorul energetic, conform Programului Național de reducere a bioxidului de sulf(SO₂), oxidului de azot (NOX) și prafului în instalațiile mari de ardere.

Atât obiectivul general cât și cele specifice vor fi implementate prin cinci axe prioritare. Conform Hotărârii de Guvern nr. 497/2004, care stabilește cadrul instituțional pentru coordonarea, implementarea și gestionarea fondurilor structurale, amendată prin HG 1179/2004 și 128/2006, organismele intermediare pentru implementarea acestui program sunt, conform tabelului de mai jos:

Tabelul 3: Axele prioritare și Organismele Intermediare ale POS Competitivitate

AXE PRIORITARE	ORGANISME INTERMEDIARE
Dezvoltarea unui sistem inovativ și eco-eficient de producție	Ministerul Întreprinderilor Mici și Mijlocii, Comerțului, Turismului și Profesiilor Liberale
Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare pentru competitivitate	Ministerul Educației Cercetării Și Tineretului – Autoritatea Națională Pentru Cercetare Științifică
Tehnologia informației și comunicațiilor (TIC) pentru	Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației

sectorul public și privat	
Creșterea eficienței energetice și asigurarea furnizării energiei, în contextul combaterii schimbării climatice	Ministerul Economiei și Finanțelor (Direcția Generală Politică Energetică)
Asistență tehnică	MEF

Sursa: Ministerul Economiei și Finanțelor, POS Competitivitate

Autoritatea de management pentru acest program este Ministerul Economiei și Finanțelor. Planul financiar al programului a fost elaborat în corelare cu planul financiar al CSNR 2007 – 2013. Contribuția FEDR la finanțarea obiectivelor programului este de aproximativ 2, 5 mld. euro, reprezentând circa 65% din bugetul total alocat. Conform categorizării realizate pe baza Anexei IV a Regulamentului General nr. 1083/2006, din bugetul total al acestui program, s-au alocat aproximativ 92,7% din fonduri realizării obiectivelor Lisabona.

Programul Operațional Regional

Programul Operațional Regional este un program care implementează elemente importante ale strategiei naționale de dezvoltare regională a Planului Național de Dezvoltare și a Cadrului Național Strategic de Referință 2007-2013, contribuind, împreună cu celelalte Programe Operaționale Sectoriale, la realizarea obiectivului general al strategiei de dezvoltare a țării, și anume - *diminuarea disparităților de dezvoltare socio-economică între România și statele membre ale Uniunii Europene.*

Obiectivul strategic al POR constă în sprijinirea unei dezvoltări economice, sociale, echilibrate teritorial și durabile a Regiunilor României, corespunzător nevoilor lor și resurselor specifice, prin concentrarea asupra polilor urbani de creștere, prin îmbunătățirea condițiilor infrastructurale și ale mediului de afaceri pentru a face din regiunile României, în special cele

rămase în urmă, locuri mai atractive pentru a locui, a le vizita, a investi și a munci.

Pentru atingerea obiectivului strategic al POR, au fost stabilite următoarele **obiective specifice**:

- Creșterea rolului economic și social al centrelor urbane, prin adoptarea unei abordări policentrice, în vederea stimulării unei dezvoltări mai echilibrate a Regiunilor;
- Îmbunătățirea accesibilității Regiunilor și în particular a accesibilității centrelor urbane și a legăturilor cu zonele înconjurătoare;
- Creșterea calității infrastructurii sociale a Regiunilor;
- Creșterea competitivității Regiunilor ca locații pentru afaceri
- Creșterea contribuției turismului la dezvoltarea Regiunilor

Programul Operațional Regional acoperă o diversitate de domenii de intervenție prin care se va îmbunătăți substanțial calitatea diferitelor tipuri de infrastructuri, începând cu **infrastructura de drumuri** și continuând cu **infrastructura educațională** (școli, campusuri universitare și preuniversitare, centre de formare profesională continuă), **infrastructura de sănătate** (spitale și ambulatorii), **infrastructura de afaceri** (structuri de sprijinire a afacerilor, reabilitare situri industriale poluate și pregătirea lor pentru alte activități, microîntreprinderi), **infrastructura pentru servicii sociale** (centre sociale) și nu în ultimul rând **infrastructura turistică** (infrastructura pentru valorificarea patrimoniului cultural și a resurselor naturale, îmbunătățirea condițiilor de cazare și a facilităților recreative precum și promovarea potențialului turistic al tuturor regiunilor țării.

În ceea ce privește **infrastructura educațională**, starea precară a spațiilor de învățământ, a echipamentelor educaționale, precum și a facilităților aferente indică o evidentă subfinanțare a sectorului de

educație și formare profesională. Starea și accesibilitatea infrastructurii educaționale și a dotărilor aferente contribuie semnificativ la realizarea obiectivelor specifice privind asigurarea calității și a accesului la educație. Fondurile atrase prin programe cu finanțare externă și cele alocate din bugetul de stat pentru investiții în unități de învățământ (cu precădere preuniversitar), nu acoperă necesarul de reabilitare a infrastructurii educaționale din România. În plus, calamitățile naturale din ultimii ani au contribuit la creșterea nevoilor de reabilitare a infrastructurii educaționale. De asemenea, un număr mare de unități de învățământ necesită lucrări de reabilitare și dotare cu echipamente didactice, IT și materiale specifice pentru documentare.

Concluziile Consiliului European de la Lisabona au subliniat necesitatea ca sistemele educaționale și de formare profesională europene să se adapteze atât la cerințele societății cunoașterii cât și la nevoile determinate de dorința de a îmbunătăți gradul și calitatea ocupării forței de muncă. În strategia de dezvoltare a învățământului superior românesc, alături de investițiile în spațiile de învățământ necesare, precum dotarea laboratoarelor didactice și de cercetare, o atenție deosebită a fost acordată și spațiilor de rezidență. Instituțiile de învățământ superior, prin facilitățile de predare și cercetare, pot sprijini atingerea obiectivelor dezvoltării regionale a României privind sănătatea, practicile de management, inovarea afacerilor. Creșterea numărului de studenți a fost mai mare decât gradul de extindere a infrastructurii universitare, condițiile de rezidență ale studenților nefiind asigurate la un nivel adecvat de calitate. Starea generală precară a clădirilor, a echipamentelor și a facilităților justifică investiții pentru consolidarea și modernizarea condițiilor de rezidență, pentru infrastructură și dotări, ceea ce va permite universităților să-și îndeplinească rolul în dezvoltarea regională și națională.

CONCLUZII

Acest articol a urmărit să prezinte o scurtă incursiune în ceea ce privește finanțarea celor 3 categorii de investiții menționate prin titlul: cercetare, mediul universitar și mediul economic, prin politica regională a Uniunii Europene, la nivelul statelor și regiunilor membre. S-a putut observa, în consecință, faptul că nu există o rețetă universală sau o abordare uniformă în ceea ce privește mixul de investiții strategice pe care statele și regiunile membre și l-au propus pentru perioada de programare 2007 – 2013. Componenta acestui mix de obiective și priorități strategice este dată în fiecare caz în parte de un set de variabile, printre care cu siguranță se pot regăsi – nivelul de dezvoltare atins, importanța atașată obiectivelor de cercetare, inovare, competitivitate, istoricul finanțărilor acestor obiective prin fonduri structurale.

Multe state membre – în special statele membre noi, printre care se numără și România – sunt preocupate de investirea unui volum semnificativ de fonduri în diferite tipuri infrastructură – încercând astfel să asigure condițiile pentru obținerea unor rezultate reale, fezabile din finanțarea pe viitor a unor măsuri „soft”, de competitivitate. Această decizie strategică a fost dictată în primul rând de stadiul dezvoltării socio – economice din aceste țări, deoarece este mai „sănătos” ca etapele dezvoltării să nu fie „arse”, înțelegând prin aceasta și faptul că în acest moment, este mai important pentru aceste țări să asimileze tehnologie și nu să o creeze.

Bibliografie

Studii, articole, rapoarte

Bachtler, J., McMaster Irene, *Implementing Structural Funds in the new member states: ten policy challenges*, European Policies Research Centre, 2005

Facing the Challenge. The Lisbon Strategy for Growth and Employment. Report from the High Level Group chaired by Wim Kok, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004

Growing Europe, growing regions, The Fourth Progress Report on Cohesion, European Commission, june, 2006

Inovarea în documentele Cadru Național Strategic de Referință, document de lucru DG Regio prezentat la Reuniunea Informală a miniștrilor dezvoltării regionale "Programele politicii de coeziune în sprijinul inovării și competitivității", Bruxelles, 21.11.2006

Jouen., M., *et al.*, 2005, *Adaptation of Cohesion Policy to the Enlarged Europe and the Lisbon and Gothenburg Objectives*, a study requested by the European Parliament's Committee on Regional Development, January 2005

The 2007 – 2013 Operational Programmes: A Preliminary Assessment, IQ – Net Thematic Paper, European Policies Research Centre, 2006

Acquis -ul comunitar în domeniul politicii regionale 2007 - 2013

Regulamentul (CE) nr. 1080/05.07.2006 al Parlamentului European și al Consiliului privind Fondul European de Dezvoltare Regională și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1783/1999)

Regulamentul (CE) nr. 1081/05.07.2006 al Parlamentului European și al Consiliului privind Fondul Social European și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1784/1999)

Regulamentul general nr. 1083/11.07.2007 de stabilire a unor dispoziții generale privind Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European și Fondul de Coeziune și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1260/1999).

Orientările Strategice Comunitare (CE 702/Octombrie/2006)

Documente strategice de programare în România, 2007 - 2013

Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013

Cadrul Național Strategic de Referință 2007 – 2013

Programul Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane

Programul Operațional Regional

Mădălina ISTRATE, dr., consilier pe aspecte de politică regională în
Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor.